Anàlisi de l'augment del vot nacionalista d'esquerra als Països Catalans

De baix cap amunt

La dificultat de penetració del missatge nacionalista en les grans ciutats i àrees metropolitanes posa de relleu que la tasca municipal és una de les eines més eficaces per eixamplar el vot allí on tradicionalment és més rebec.

Les passades legislatives espanyoles, més enllà de la dinàmica genèrica que ha primat arreu de l'estat (pujada del PP i baixada del PSOE amb un lleugeríssim increment d'Esquerra Unida), ha tingut als Països Catalans algunes peculiaritats interessants derivades, sobretot, del vot nacionalista d'esquerra –representat al nostre país per Esquerra Republicana de Catalunya (ERC), Unitat del Poble Valencià (UPV) i Partit Socialista de Mallorca/Menorca-Entesa Nacionalista i Ecologista d'Eivissa (PSM-ENE)–. A primer cop d'ull, és evident que l'opció nacionalista ha experimentat una forta estirada al Principat i a les Illes i s'ha mantingut en nombre de vots al País Valencià. Però una anàlisi més detallada revela altres tendències i comportaments electorals.

Les problemàtiques dels partits nacionalistes són semblants. En la foto, Josep Lluís Carod-Rovira (ERC), Pere Sampol (PSM-ENE) i Pere Mayor (UPV). ARXIU

DE MICA EN MICA S'OMPLE LA PICA

Els resultats obtinguts per ERC representen un increment absolut d'una mica més de cent mil vots respecte a les anteriors legislatives espanyoles, celebrades el 1989. Aquest fet és el que ha permès a aquesta formació de recuperar l'acta de diputat al Congrés que havia perdut el 1985. En aquest sentit, els percentatges recollits aquest cop doblen amb facilitat els de la vegada precedent i, en el cas de la circumscripció de Girona, els tripliquen. Cal no oblidar tampoc els gairebé tres mil vots que ERC ha obtingut a les Illes, territori on es presentava per primera volta. Tanmateix, la tendència a l'alça no ha estat tan fulgurant com algunes enquestes internes del partit havien pronosticat –entre 3 i 5 escons– per culpa, fonamentalment, de l'alta participació –abstenció convertida en vot útil recuperat pel PSOE i, també, pel PP– i del caire estatal de les eleccions, que és un obstacle tradicional de les forces no sucursalistes per la diferent actitud de l'electorat. Aquest fenomen ha comportat per a ERC vint mil vots menys que en les eleccions autonòmiques de 1992, quan el partit independentista tingué 210.000 vots i esdevingué la tercera força política principatina.

Per municipis, ERC experimenta un augment més alt en les comarques en què té un major nombre de regidors i alcaldes. Així, per exemple, en comarques com Osona, la Segarra o l'Alt Empordà, els republicans obtenen els seus millors resultats, bo i coincidint amb els pobles i ciutats on l'organització independentista hi té el feus més destacats: a Vic, on aquest partit té tres regidors, obtenen un 13,5% dels vots (un 7% el 89); un 17,4% a Cadaqués (amb només un 2% en les anteriors legislatives), on hi ha quatre regidors d'ERC... En general, en aquestes comarques l'increment és força espectacular i els percentatges oscil·len entre el 10% i el 20% dels recomptes. D'altra banda, en una majoria de comarques interiors, la quantitat de vot independentista varia entre un 5% i un 10%. Però aquests resultats baixen quan s'observa les capitals i ciutats de les àrees metropolitanes, bàsicament a Barcelona, on, per altra part, la presència de regidors és menor.

Per últim, hi ha un element que indica de forma clara unes perspectives de creixement del vot d'ERC. En concret, les candidatures al Senat dels republicans han aconseguit un total de 227.700 vots –disset mil més que en les darreres eleccions autonòmiques i trenta-set mil més que els vots al Congrés de Diputats–, la qual cosa assenyala un segment de l'electorat que en aquesta contesa, fortament bipolaritzada, s'ha decidit per altres opcions però que coincideix a grans trets amb el projecte independentista d'Àngel Colom i que li pot donar suport en altres conjuntures electorals.

RESISTIR NO ÉS VÈNCER

Al País Valencià el panorama electoral després de les legislatives pinta molt distint. Tot i que el nacionalisme d'esquerra –representat en aquestes eleccions per la UPV– es manté en nombre de vots, gràcies a la menor abstenció obté un percentatge més baix d'escrutinis (de l'1,9% el 1989 a l'1,7% actual). L'obtenció d'un su-

port gairebé idèntic al de les legislatives del 89 (40.770 fa quatre anys i 40.929 ara) no permet de fer valoracions molt falagueres, però en el vot a la UPV s'observen dues tendències gairebé divergents que es compensen fins mantenir els resultats.

D'una banda, els nacionalistes augmenten el vot en aquelles comarques on tenen una major implantació municipal, bàsicament, en les Marines, l'Alcoià, el Comtat i la Vall d'Albaida, però també en la Costera, la Ribera Alta, la Ribera Baixa, la Safor i les Planes. És en aquestes comarques on el nacionalisme intervé en la vida política dels pobles d'una forma més clara i on el vot a la UPV obté els millors percentatges. Per exemple, a Dénia –on la UPV governa des del 91– el percentatge augmenta del 5,3% del 89 al 5,9%.

En general, en aquest territori el tant per cent global dels vots gira entorn al 5% de mitjana. I aquest augment, tot i que és feble, demostra una progressiva implantació del projecte nacionalista mercès, entre altres factors, a la tasca municipal. Els pobles on la UPV hi té més regidors és on els resultats l'han acompanyat millor: Un 12% a Torreblanca (hi tenia un 3% el 89), on hi ha 3 regidors de la UPV o un 14,8% a Muro del Comtat, on hi ha 4 regidors nacionalistes. La UPV aconsegueix en aquestes comarques centrals aproximadament uns 10.000 vots nous.

Però aquesta inclinació, lluny de notar-se en les grans ciutats del País Valencià i les seves àrees urbanes, es veu capgirada. El vot nacionalista en aquestes demarcacions baixa no només en percentatge (per sota del 2%) sinó, fins i tot, en nombre de vots, ja que perd si fa no fa els 10.000 vots que guanya a les comarques centrals (i que recupera en el Senat, on obté 52.000 vots). És el cas d'Elx, Alacant, València i Castelló, i a la seva rodalia corresponent, on l'acció del vot útil ha estat força important per l'absència de tasca municipal i la dificultat de penetració del missatge nacionalista. Tot plegat ha fet que una part del vot que la UPV va recollir en les generals del 89 ara se l'hagin repartit Esquerra Unida i el PSOE.

Pilar Rahola, l'única diputada de l'esquerra nacionalista catalana. C. PUÉRTOLAS

Percentatges d'alguns municipis

Candidatura	Municipi	Regidors	% Leg. 1993	%Leg. 1989
PSM-ENE	Palma	2	4,4	1,8
	Sóller	4	12,3	3,3
	Sa Pobla	6	9,8	3,0
	Maó	2	2,5	2,3
	Inca	2	5,8	2,7
	Manacor	3	8,6	3,0
UPV	Dénia	1 (alc.) + 5	5,9	5,3
	Muro del Comtat	4	14,8	4,2
	Torreblanca	3	12,7	3,0
	Algemesí	2	6,7	5,0
	Ontinyent	3	5,4	5,0
	Gandia	3	5,0	5,0
	Manuel	2	15,0	10,0
ERC	Vic	3	13,5	7,0
	Girona	1	8,7	4,0
	Celrà	1 (alc.) + 5	13,9	3,0
	Ripoll	1	7,9	1,0
	Les Borges Blanques	1	15,0	8,0
	El Pla de Santa Maria	1	22,1	8,0
	Montbrió del Camp	4	14,3	7,0

DESPRÉS DE LA CALMA, LA TEMPESTA

Si analitzem el vot nacionalista a Balears des de la perspectiva del PSM-ENE –partit nacionalista més votat i quarta força política de les Illes– el primer que cal és fer una anàlisi per illes. Efectivament, allò que més crida l'atenció és l'enorme descompensació entre els resultats obtinguts pel PSM-ENE a Mallorca, per una banda, i a Menorca i Eivissa-Formentera, per l'altra. Dels 20.000 vots obtinguts pràcticament 19.000 s'aconseguiren a Mallorca.

En el cas d'Eivissa la implantanció de l'opció nacionalista ha estat sempre molt feble i els resultats –a unes generals amb un cap de llista mallorquí i sense una estructura consolidada– han estat no per minvats inesperats. A Menorca sí que hi ha un qüestió clarament política per a explicar els mals resultats del PSM. Com és sabut el PSM participa –juntament amb Esquerra Unida i diversos grups d'esquerra més independents– en l'anomenada Entesa de l'Esquerra de Menorca. L'Entesa es presenta a les elecions locals i autonòmiques, però no a les generals, a les quals cada partit concorre per separat. En aquestes eleccions el PSM s'ha vist clarament superat per Esquerra Unida. La conclusió més òbvia és que el paper de l'Entesa –tot i tenir actualment els dos diputats que són del PSM– és més reconegut pels menorquins a l'oferta d'Esquerra Unida que no a la del PSM.

A Mallorca la primera consideració a fer és que el PSM ha obtingut un gran creixement. Pràcticament vint mil vots vol dir que s'han repetit quasi els resultats de les autonòmiques de 1991 (uns 22.000). Si es compara amb les eleccions de 1989 (8.000 vots) el creixement és espectacular. Per primera vegada el PSM ha sabut rompre el "malefici de les generals", segons el qual els seus votants l'abandonaven per a donar suport a opcions estatals.

Les generals d'enguany han demostrat que allà on el PSM ha tingut regidors i batlles el vot s'ha incrementat. A Palma el PSM perd la representació l'any 1983, la torna a recuperar l'any 1991 (7.200 vots i dos regidors), els quals aconsegueixen que a les generals d'enguany els votin un poc més (7.500) que a les locals. El bot existent entre els resultats de les anteriors generals de 1989 (2.603 vots) i els actuals és molt considerable. Palma ha estat un dels elements més importants per explicar l'augment del vot nacionalista.

A la part forana de Mallorca (tota l'illa excepte Palma) els resultats han estat igualment bons per al PSM. Es pot veure un salt molt important en el nombre de vots nacionalistes entre 1989 i 1991, que arriben a triplicar-se com a Manacor (356 el 1989, 1.325 el 1991 i 1.213 enguany), i més o menys, el manteniment dels valors de 1991 en aquestes eleccions generals.

Joan Morales
Miquel Payeras